

Alapítási év: 1934
LXXIX. évfolyam
2015. november
11. szám

Szerkesztőség

Főszerkesztő:
Faragó Kornélia
(e-mail: corna@eunet.rs)

Főmunkatársak:
Bányai János
Böndör Pál
Čudić, Marko
Harkai Vass Éva
Jung Károly
Lovas Ildikó
Náray Éva
Ózer Ágnes
Patócs László (szerkesztő)
Toldi Éva
Tolnai Ottó
Végl László
Vickó Árpád
Virág Gábor

Korrekter:
Buzás Márta

Tördelés:
Buzás Mihály

Fedőlapterv:
ifj. Sebestyén Imre

Nyomda:
Grafoprodukt, Szabadka

Tartalom

HERÉDI Károly: Szerkesztői jegyzet.....	3
OLÁH K. Tamás: Video games (haikuk)	5
TERÉK Anna: 1994, MAJA ■ Az izzó ház (versek)	6
BENEDEK Miklós: Feriék ■ mögém lopakodott (versek)	12
SZABÓ István: Gyurma (vers)	14
PÁL Sándor Attila: Őszi dalok gyermekhangra (versek)	15
CELLER KISS Tamás: Hazugság ■ Szerelmes vers ■ Nagyfiúk (versek) ..	16
BENCSIK Orsolya: A szürke tyúk ■ A mohó varjú (mesék)	18
T. KISS Tamás: Samu sejti (regényrészlet)	22
KOCSIS Árpád: Három mese (mesék)	31
CSEHY Flóra: A háromlevelű lóhere ■ Állatkert, ahol nem volt semmi ■ A köpködő hűtő ■ A kihatatlan málnaszörp ■ Tenger a kádban ■ A kottafejű nő lánya (prózá)	36
KOLLÁR Árpád: Tárkony és a vadcsízek (Részlet <i>A Völgy, írta Tárkony</i> című, megjelenés előtt álló kötetből)	39
Világnagy gyerekirodalom (Kollár Árpáddal MÉSZÁROS Anikó beszélget) ..	44
Dušan RADOVIĆ: Miért piszkálják a gyerekek az orrukat? ■ Mese a hálátlan egérről ■ Mese a majmokról (mesék) (GLAVINIĆ VÉKÁS Éva fordítása) ..	51
Igor KOLAROV: Rumli (részletek a <i>Rusvaj</i> című könyvből) (OROVEC Krisztina fordítása)	54
Jasminka PETROVIĆ: Köszönj szépen a nének! (részletek a <i>Kaži teti</i> „Dobar dan” című könyvből) (OROVEC Krisztina fordítása)	59
REFLEXÍV TEREK	
BARLOG Károly: Badar gyerekzene-határozó (esszé)	62
DEISSINGER FERENC Hajnalka: Altatók – mondhatnánk... (Palya Bea: <i>Altatók</i>) (jegyzet)	67
TÓTH Tamara: Mesés terek (muzeológiai jegyzet)	71
GÓLI Kornélia: A kislány, aki mindenkit szeretett (Szabadkai Gyermekszínház: <i>A kislány, aki mindenkit szeretett</i>)	75
KELEMEN Emese: Ha anyának rákja van (Tóth Krisztina: <i>Anyát megoperálták</i>)	79
PATÓCS László: A könyvek könyve (Domonkos István: <i>Allegro bajbajó</i>) ...	84
HERÉDI Károly: Vajdasági gyerekversek – 2014 (Csik Mónika: <i>Papapó és Totyka</i> ■ Toma Viktória: <i>Szél Jankó és a kiscsalád</i> ■ Kollár Árpád: <i>Milyen madár</i>)	87

„A jármű a mítoszokban a létformák változtatásának, az időből való kilépésnek az eszköze, végső soron tehát a misztikus utazás szimbóluma. [...] Az álomszimbolikában minden utazás, vagyis a létformának minden változása halált jelent. [...] Ebben a jelképiségben másodlagos jelentésként ugyanakkor jelen van az anyai ringatás képzete is, ezért az utazás és eszközei az elvesztett paradicsom utáni vágyat is kifejezhetik” (TÁNCZOS 2007: 261).

Az utolsó, az Ébredés-dal világra hívja a babát, itt az új kezdet, itt az ideje beleébredni ebbe a világba: „Százazer új barát hív téged, vár téged” – hangzik el az utolsó mondat.

Boldizsár Ildikó részletesen foglalkozik a szüléssel kapcsolatos mesék jelentőségével. „...a tradicionális kultúrákban a teremtménymítoszokon, rituálékban, valamint a fogantatással, várandósággal és szüléssel kapcsolatos szokásokon, babonákon keresztül készítették föl testileg és lelkileg a nőt a szülésre. A felkészítés során nem konkrét ismereteket adtak át a szülés lefolyásával kapcsolatban, hanem olyan történeteket meséltek el, amelyek addig tárolódtak a tudattalanban, amíg a helyzet elő nem hívta őket. Ezek a történetek tulajdonképpen előkészítették a szülés archetipikus kódjának megnyílását az adott pillanatban. A szülés-születés folyamatában ugyanis nem a tudatos ismeretek a lényegesek, hanem a szülés kódjához – a háborítatlan, természetes, magától is lezajló szüléshez – való hozzáférés” (BOLDIZSÁR 2013: 40–41).

Palya Bea albuma (jel)képekkel és a sok mozgás-, repülés-, suhanás-, zuhanásképzettel azt az energiát hordozza, amely a szülésben, születésben segít, és amely megmozgatja a fent említett bizonyos kódot.

Az album/kötet tehát sokat mesél arról, milyen lesz (kis)gyereknek lenni, és legalább ugyanannyit arról is, hogyan kell megszületni vagy anyává válni. Beavat a várható valódi beavatásba (mondhatnánk).

Kiadás

PALYA Bea (2012): *Altatók* (Dalok, versek Álomország kapujában és azon túl). Budapest, Kolibri Kiadó.

Irodalom

BOLDIZSÁR Ildikó (2010): *Meseterápia* (Mesék a gyógyításban és a mindennapokban). Budapest, Magvető Kiadó.

BOLDIZSÁR Ildikó (2013): *Mesekalauz úton lévőknek* (Életfordulók meséi). Budapest, Magvető Kiadó.

PÁL József–ÚJVÁRI Edit, szerk. (2001): *Szimbólumtár*. Budapest, Balassi Kiadó.

TÁNCZOS Vilmos (2007): *Szimbolikus formák a folklórban*. Budapest, Kairosz Kiadó.

Mesés terek

A kulturális örökség 19. századi prezentálásának gyakorlata szerint a történeti szubjektum műalkotások és használati tárgyak szemléltetése által bemutatható, és mint koherens egész megidézhető múzeumi keretek között. A 20. századi múzeumelméletek a „kulturális hadizsákmány raktáraiként” (SLOTERDIJK 2012: 23) bélyegezve a historizmus archiváló, konzerváló múzeumait, egy radikálisan újragondolt múzeumi praxist, az új társadalmi, oktatási és kulturális igényekre alapozó kiállításokat sürgettek. Ezzel párhuzamosan megváltozott és továbbra is változóban van a múzeumok szerepe és kapcsolata a közönséggel, különös figyelmet szentelve a fiatal, még az oktatásban levő korosztálynak.

A múzeumok változásának progresszív, modernizációs stratégiáit követve a Petőfi Irodalmi Múzeum reagált az új generációk információbefogadási módozataira, koncepciójában és kiállításában előtérbe helyezte az interaktivitást, és az ismeretek befogadásának aktív részvételként történő megvalósulását, különös tekintettel az iskolás, középiskolás generációra.¹ Az interaktív, iskolákkal együtt dolgozó, változatos múzeumpedagógiai módszereket alkalmazó PIM profilját megtartva, annak filiáléjaként nyílt meg a Mesemúzeum 2012. október 2-án Budapesten, a Döbrentei utca 15. szám alatt, mégpedig Kányádi Sándor kezdeményezésére. A múzeumnak helyet adó közel 200 éves épület már jellegéből adódóan, külsőségeiben is előhangolja a látogatót a mesei világra: belső udvarában egy „égig érő fa”, mellette pedig egy restaurált, az „élet vizét adó” kút található. Mindkét elem fontos funkciót tölt be a mesei világban, ugyanis mind a kút, mind pedig az égig érő fa (paszuly) a szférák, világok közötti átjárást

¹ A Petőfi Irodalmi Múzeum múzeumpedagógiai kínálata 2013/2014 http://www.pim.hu/kepek/upload/2013-10/pim_muzped_OK.pdf (2015. 10. 21.)

biztosító kapu, így már a múzeumba lépés előtt – jelképesen – megtörténik a mesei világba való átlépés.

Az épület alsó szintjén kialakított múzeum öt teremből áll, mely alapvetően három egységet foglal magában, a fogadóteret, a *Magyar tündérmese világa* állandó kiállítást és az időszakos kiállításoknak helyet adó utolsó részt. A tér szűkössége miatt a kialakításban fontos szerepet kapott a multifunkcionalitás, ennek következtében a fogadótér komplex zóna, átalakítható színházzá, kreatív és drámapedagógiai műhellyé. Ugyanitt három kuckó található: egy mesehallgató, egy klasszikus és kortárs gyermekirodalmat felvonultató könyves kuckó, valamint egy *filmfabriká* nevet viselő zug, melyben a multimédia eszközeit felhasználva, saját forgatókönyv szerint megtervezett, rövid animációs mese készíthető. A fogadótér falain elhelyezett mozgatható rekeszek rövid vers- és meserészletek mellett írók-költők meseíró-ereklyéit őrzik (például Lázár Ervin töltőtollát meg Janikovszky Éva szemüvegtokját). Az állandó kiállítás három terme három fontos mesebeli helyszínt jelenít meg: a meseindító üveghegyen túli világot, az elvarázsolt sűrű, titkokat rejtő erdőt és végül a tróntermet. A térstruktúra átgondolt szerkesztettségének köszönhetően a kiállítóterek organikusan egymásba fonódnak, ugyanis a mesehősök léptei vezetik át a gyermekeket az üveghegyről az erdőbe, ahonnan pedig az égig érő fa tetőjéről juthatnak át a királyi trónteremhez. Koczka István látványtervező által a gondosan komponált térbeli elemek és a világítástechnika egymást felerősítő hatásának következtében a látogatók észrevétlenül egy mesebe helyeződnek bele. Mindezen gyakorlati megvalósítás egy megfontolt szellemi munka, szakmai tervezés eredménye, mely felismerte a világ gondolkodásmódjának, kommunikációjának, kulturális igényeinek változását, és ennek következtében a múzeumi látogatók attitűdjének változását is. A vitrinek mögött akkurátusan őrzött relikviák, kegyeleti tárgyak és megsárgult könyvek kiállítása helyett a Mesemúzeum kialakításánál a múzeum szakmai vezetője, Helmich Katalin más utat választott, a mesék élményszerző, erkölcsi és érzelmi nevelő funkcióját részesítette előnyben a tervezésnél. A mesék szellemi örökségünk fontos közvetítői, éppen ezért tárgyi anyagban nehezen interpretálható bemutatása helyett, a múzeumot interakciókban gazdagabb felfogás szellemében alakították ki. A *Magyar tündérmese világa* című állandó kiállítás nem passzív befogadást igénylő tárlat, az egész tér a látogatók akcióterülete: a gyermekeknek hét mesebeli próbatételt kell kiállniuk útjuk során.

A figyelem és érdeklődés fenntartását biztosító próbák során a gyermekeknek saját érzékeikre ható (szaglás, tapintás, hallás) feladatokat kell teljesíteniük, így nem csak vizuális hatásaiban teremődik kapcsolat a múze-

um által közvetített tartalom és a látogatók között. Az odalátogató gyermek belép a múzeum kínálta módszerbe: mesehős lesz, döntéshozó, saját sorsát alakító szereplő. A Mesemúzeum működési gyakorlatában látható, hogy a tárlat karakterében az oktató funkció domináns szerephez jut, a múzeumpedagógiai foglalkozások heterogén tartalmi jellege mutatja azt is, hogy ugyanabban a vizuális közegben különböző narratívák, jelentéstartalmak közvetíthetők és taníthatók. Helmich Katalin együttműködve Csörsz Katalin múzeumpedagógussal a foglalkozások kialakítása során a négy-tíz éves korosztály számára többféle pedagógiai célt tartott szem előtt: az alapkészségek, kulcskompetenciák fejlesztését, gyermekek szocializációjának elősegítését. A drámapedagógia eszközeit is felhasználó műhelymunkák rávezetik a gyermekeket az irodalom befogadására, fejlesztik a nyelvi tudatosságot, beszéd- és szövegértést. A problémamegoldó és döntéshozó képesség fejlesztése, akárcsak az önismeret, együttműködés és a kreativitás minden foglalkozásban megjelennek. A múzeumpedagógiai elvek szerint kidolgozott kiállításban az egyéni látogatókat egy foglalkoztató füzet vezeti, mely amelle, hogy térben irányítja a gyermekeket, önálló megoldásokra, a próbatételek egyéni megfigyeltetésére is ösztönzi őket. A múzeum vonzereje a próbatételek kialakításának kuriozitásában rejlik, a misztikus erdő, érintésre különlegesen világító grifftojás, tapintható sárkánybőrrel és pompázó, kincsekkel teli trónterem – mindez interaktív helyszín ahhoz, hogy a gyermekek saját jelentéstartalommal töltsék fel meséjüket. A próbaszituációkat, helyszíneket és mesebeli szereplőket jellemző személyes megfigyeltetéssel, magyarázattal társítják, így kapcsolódnak be a magyar – és az európai – szellemi örökség fontos virtuális múzeumába, a mesék világába.

Mint arra a bevezetőben utaltam, a Mesemúzeum multifunkcionális intézmény, ugyanis író-olvasó találkozók, pedagógiai műhelyek, koncertek és színpadi előadások, hangjátékok, táncos-zenés foglalkozások, diavetítések, kulturális rendezvények, táborok is zajlanak a falai között. A Mesemúzeum emellett szabad délutánokon drámafoglalkozásra invitálja a gyermekeket Hantos Násfa vezetésével, valamint gyermekpszichodráma óvodásoknak és kisiskolásoknak Korzenszky Klára és Bogdán Réka irányításával. Továbbá a múzeum bázisul szolgál szakmai workshopoknak, továbbképzéseknek, intézménylátogatás céljából évente számos egyetemistát, pedagógust fogadnak, illetőleg szakmai gyakorlatukat töltik itt a hallgatók. A Mesemúzeum így megtartva elsődleges profilját, széles körű és változatos programokat, tanulási utakat kínál a publikum számára. A múzeum sikerét a szakmai elismerő diplomák, kitüntetések mellett mutatja, hogy túlnőve az eddigi helyszínén, a Döbrentei utca 9. szám alatt megnyi-

totta kapuit a Meseműhely, ahol a tizenegy-tizenhárom éves korosztály számára indult kiállítás *Költők városa* címmel az idei évben.

A 20. század utolsó évtizedeitől a múzeumok leszámoltak a korábbi muzeális rutinok (VÁSÁROS 2010: 26), a gyűjtő-kiállító tevékenység dichotómiájával, az irodalmi kiállítások mindemellett jellegükben különböznek a legtöbb kiállítástól, hiszen maga az irodalom nem tekinthető meg oly módon, akár egy kép vagy festmény (WIRTH 201: 285). A Mese-múzeum túllépett a szigorú architektúra és a klasszikus múzeumi látogató igényein, kilépett a múzeum statikus állapotából, és új szükségletekre épülő koncepciót kialakítva élményközpontú intézménnyé vált, mely egyszerre kiállít, oktat, nevel és ösztönöz.

Irodalom

A Petőfi Irodalmi Múzeum múzeumpedagógiai kínálata 2013/2014

http://www.pim.hu/kepek/upload/2013-10/pim_muzped_OK.pdf (2015. 10. 21.)

SLOTTERDIJK, Peter (2012): *A múzeum – a megütközés iskolája* In *Múzeumelmélet*, szerk. PALKÓ Gábor, Ráció Kiadó, Budapest

VÁSÁROS Zsolt, szerk. (2010): *Múzeumi iránytű 7.*, Múzeumi Oktatási és Képzési Központ, Szentendre

WIRTH, Uwe (2012): Mi mutatkozik meg, amikor irodalmat mutatunk be? In *Múzeumelmélet*, szerk. PALKÓ Gábor, Ráció Kiadó, Budapest

◇ Góli Kornélia

A kislány, aki mindenkit szeretett

Gondolatok a Szabadkai Gyermekszínház előadása kapcsán

Lázár Ervin meséje, mely a kis Brunella történetét mondja el, *A Hétfejű Tündér* című kötetben található. A mese a szeretet fogalmáról alkotott közhelyeinket írja felül. A történet finoman árnyalja a naiv, meggondolatlan, eltúlzott érzelmek kétélűségét, melyből az olvasó felfejtheti a szöveg mögött megbúvó, kissé talán demisztifikáló tartalmat.

A történet főhőse, a kis Brunella eltéved a sűrű erdőben. A félelmetes állatok, akikkel találkozik, nem rettentik el, hisz nincs félnivalója semmitől, mert abban az erkölcsi értékrendszerben, melyben ő gyermekien, naivul hisz, a szeretet mindent legyőz, így mivel ő mindenkit szeret, egyértelmű visszaigazolása érzelmeinek, hogy őt is mindenki szereti, tehát semmiféle veszély nem leselkedhet rá. Az erdő titkos lakóival történő találkozás nem is cáfol rá erre a kijelentésre. A Tigris, a Medve és a Rettentetes Háromkerekű Pakukmadár is barátságot köt a kislánnyal, félretéve mindazokat az előítéleteket, melyek őket az erdő mélyére száműzték, hogy magányosan éljenek. Vagyis Brunella „erőszakos” szeretetével meggyőzi őket, hogy nincs mitől félniük. A mese záróakkordja viszont rációfól erre. Brunella találkozik a Vadásszal, akinek szintén önzetlen és őszinte szeretettől vezérelve kifecsegi új barátainak rejtekhelyét. Ezután már csak három lövés dördül, és a Patak vizéből eltűnik a kislány tükörképe.

Ha a Szabadkai Gyermekszínház előadásának rendezője, Tengely Gábor csupán a konkrét meseszöveghez ragaszkodott volna, akkor minden bizonnyal egy, a célközönség számára nehezen befogadható és értelmezhető produkció jött volna létre. Viszont Markó Róbert dramaturg a mesét egy kerettörténettel és egy „életképpel” egészítette ki, mely semmi képp sem didaktikus, ennek ellenére mégis magyarázó, értelmező fogódzót nyújt a nézőknek.